

Maahanmuuttajat ja kotoutuminen

Maili Malin, erikoistutkija, VTT, dos, Siirtolaisuusinstituutti, Eerikinkatu 34, 20100 Turku

Ihmisiä luokitellaan monenlaisten ominaisuuksien mukaan väestötilastoissa mm. hallinnollisiin ja tutkimuksen tarpeisiin. Ominaisuuksien mukaista luokittelua tehdään esim. terveystutkimuksessa sen vuoksi, että se vaikuttaa perustavanlaatuisesti luokkaan kuuluvien ihmisten elinoloihin, jotka taas puolestaan vaikuttavat henkilön terveyteen, sairastavuuteen, kuolleisuuteen ja hyvinvointiin. Luokittelut eivät aina ole yksiselitteisiä, sillä yksittäinen ihminen voi kuulua useampaan luokkaan esim. ikänsä, etnisen ryhmän jäsenyyden ja sukupuolensa vuoksi. Väestörekisterikeskuksen tiedoissa ovat kaikki Suomessa pysyväisluontoisesti asuvat ihmiset ja heidän muutto-, asumis- ja perhetietonsa (tietolistauksen voi katsoa VRK:n internetsivuilta rekisteriselosteesta).

Suomessa asuvaksi maahanmuuttajaksikin voidaan ihmisiä määritellä monella tavalla. **Syntymämaan** mukaan luokittelemalla saadaan selville ne Suomessa pysyväisluontoisesti asuvat, jotka ovat syntyneet ulkomailla. Heistä osa on suomalaista syntyperää koska suomalaislapsia syntyy myös ulkomailla suomalaisvanhemmille, joilla on Suomen kansalaisuus, ja jotka ovat syntyneet Suomessa ja puhuvat äidinkielenään suomea, ruotsia tai saamea. Suuri osa näistä ulkomaalla syntyneistä lapsista on kuitenkin syntynyt ulkomaalaisille vanhemmille, jotka puhuvat muita kieliä kuin Suomen viralliset kielet. Maahanmuuttajina tai ulkomaalaissyntyisinä he kuuluvat maahanmuuttajien ensimmäiseen sukupolveen. Toiseen maahanmuuttajien sukupolveen kuuluu lapsi, joka on syntynyt Suomessa ulkomaalaistaustaisille vanhemmille (syntyneet ulkomailla ja ovat vieraskielisiä).

Tämän logiikan mukaan maahanmuuttajat voidaan luokitella oman tai vanhempien lähtömaan tai syntymämaan mukaan esim. Keski- ja Pohjois- Eurooppaan, johon kuuluvat ne Euroopan Unionin maat, jotka ovat poliittiselta järjestelmältään demokraattisia ja useilla mittareilla mitattuna kehittyneitä maita. Euroopalaista syntyperää olevat voidaan luokitella itä-eurooppalaisiksi, joihin kuuluvat entisen Neuvostoliiton liittolaismaat, sillä niissä demokratian ja talouden kehitys sekä kulttuuri poikkeaa jossain määrin keski- ja Pohjois-Euroopasta. Maahanmuuttajat tai ulkomaalaistaustaiset voidaan luokitella myös OECD-maista tulleisiin. Tällöin lähtömaat käsitetään (jälki)teollisiksi maiksi, joissa on suhteellisen hyvä demokraattinen poliittinen järjestelmä, jolloin he kuuluvat OECD:n kansainväliseen järjestöön (Taloudellisen yhteistyön ja kehityksen järjestö). Usein Lähi-idästä ja Pohjois-Afrikasta tulleet luokitellaan samaksi ryhmäksi, sillä näitä lähtömaita yhdistää yhteinen Islamin uskonto, samanlainen yhteiskuntakehitys, ne ovat demokratian ja talouden kehityksessä vielä kehittyviä maita. Tärkeä ulkomaalaistaustaisten lähtöalue on myös Saharan eteläpuoleinen Afrikka (ei kuitenkaan Etelä-Afrikka, joka kuuluu OECD-maihin), jonka valtioita leimaa niin ikään taloudellinen ja poliittinen kehittymättömyys jos vertailukohtana käytetään länsimaita. Muita tärkeitä suhteellisen yhtenäisiä alueita muodostavat Itä-Aasia (Kiina), Kaakkois-Aasia (Kambodža, Laos, Malesia, Myanmar, Thaimaa ja Vietnam), Etelä-Aasia (Intia, Bangladesh, Pakistan), Etelä-Amerikka, Väli-Amerikka ja Karibia. Lähtöalueita siis luokitellaan pääasiassa demokraattisen kehittyneisyyden, talousjärjestelmän modernisaation sekä yleisen valtion hyvinvointitason perusteella.

Ulkomaalaistaustaisia Suomessa pysyväisluontoisesti asuvia ihmisiä voidaan luokitella myös heidän **äidinkielen**sä mukaan, jonka synnyttänyt äiti ilmoittaa hoitohenkilökunnalle synnytyssairaalassa. Sairaala toimittaa vastasyntyneen henkilötiedot väestökirjanpitoon maistraattiin. Äidinkieli on yleensä vanhempien kieli, kotona käytetty kieli ja lapsen ensimmäiseksi oppima ensikieli. Jos henkilö on syntynyt ulkomailla ja

muuttaa Suomeen pysyvästi, ilmoittaa hän äidinkieltänsä itse maistraattiin rekisteröinnin yhteydessä. Yhteiskunnissa jotka ovat kymmeniä tai satoja vuosia olleet moni-etnisiä (esim. afro-, latinalaisamerikkalais-, intianamerikkalaiset) väestön etnisyyttä ei rekisteröidä väestökirjanpidossa, vaan ihmisiltä kysytään itseltään mihin etniseen vähemmistöön he kokevat kuuluvansa (esim. Isossa-Britanniassa ja Yhdysvalloissa).

Nykyisen maahanmuuttajaväestön luokittelu **kansalaisuuden** mukaan ei juurikaan kannata ainakaan tutkimuksissa, sillä ihmisten kansalaisuus voi muuttua kun henkilö saa anomuksesta uuden maan kansalaisuuden. Maahanmuuttoviraston (MIGRI) esittelytekstissä Suomen kansalaisuuden saamista pidetään merkittävänä saavutuksena jonka saamalla henkilöstä tulee yhteiskunnan täysivaltainen jäsen, jolloin henkilöllä on täydet kansalaisoikeudet ja – velvollisuudet. Tämä on mielestäni kuitenkin harhaanjohtavaa, sillä kaikilla Suomessa asuvilla on perustuslain takaamat perusoikeudet, vaikka heillä ei olisi Suomen kansalaisuutta tai laillista oleskelulupaa olla maassa. Yleismaailmallisten ihmisoikeuksien kannalta olisi kestävämpää jos joltain täällä asuvalta ihmisryhmältä kielletäisiin ihmisoikeudet jonkun syyn perusteella. Nimittäin helposti näiden eväämissyiden määrä kasvaa poliittisten suhdanteiden mukaan, ja tällöin ihmisoikeudet koskisivat vain tiettyä, jonkin tahon määrittämään ihmisjoukkoa ja näin se sulkisi osa ihmisistä ihmisoikeuksien ulkopuolelle. Silloin ei voitaisi enää puhua ihmisoikeuksista.

*Kansalaisuuden **saaminen** vaikuttaa henkilön oikeusasemaan, mutta sillä on merkitystä myös kotouttamisen tukemisessa. Kansalaisuus tuo mukanaan kansalaisoikeuksia ja -velvollisuuksia, jotka mahdollistavat täysipainoisen osallistumisen maan poliittiseen, yhteiskunnalliseen, sosiaaliseen, taloudelliseen ja kulttuurielämään. Suomen kansalaisena ulkomaalaisesta tulee yhteiskunnan täysivaltainen jäsen.*

Suomen kansalaisuuden voi saada kolmella tavalla. Periytymisperiaatteen mukaan vastasyntyneen kansalaisuus määritetään äidin tai isän tai molempien kansalaisuuden mukaan riippumatta siitä missä maassa lapsi syntyy. Syntymäperiaatteen mukaan lapsi saa sen maan kansalaisuuden jossa sattuu syntymään. Tämä ei päde kuitenkaan automaattisesti Suomessa (katso MIGRI:n sivuilta mitkä ehdot tulee täyttyä). Suomen kansalaisuuden voi saada hakemalla, jolloin viranomaiset harkitsevat sen myöntämistä. Hakemusmenettelyssä hakijan tulee täyttää tietyt kansalaisuuden saannille asetetut ehdot (asumisaika Suomessa, kielitaito ymv.). Kansalaisuuden voi saada myös ilmoittamalla siitä väestörekisteriin. Tämä tapa on helpoin ja suotu vain tietyille väestöryhmille eli vain Suomen kansalaisten ulkomailla syntyneille adoptiolapsille ja Pohjoismaiden kansalaisille. Ihmisellä voi olla myös kaksoiskansalaisuus eli kahden maan kansalaisuus, joita on eniten suomenvenälaisten keskuudessa.

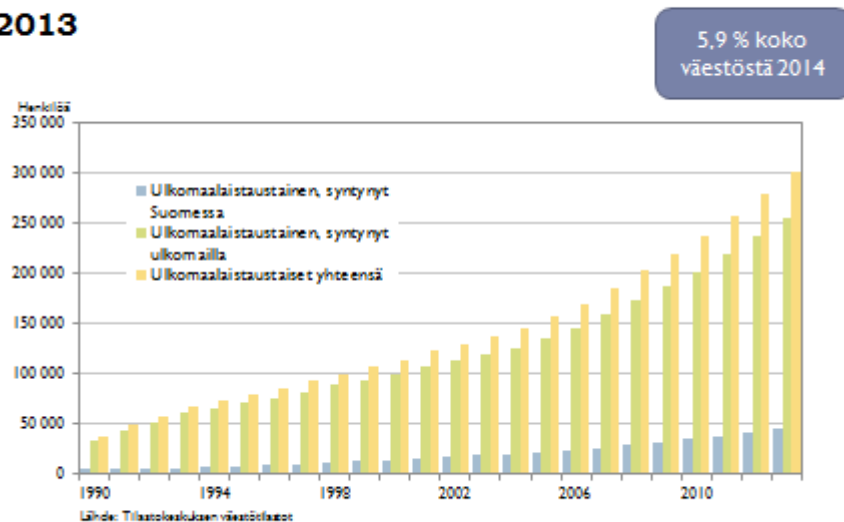
Ulkomaalaistaustainen voi myös menettää Suomen kansalaisuuden, ja siitä päättää Maahanmuuttovirasto. Satoja vuosia sitten syntyneetkin kansalaiset saattoivat menettää kansalaisuutensa ja joutua maanpakoon maasta karkotetuksi, mutta nykyään se on yleensä mahdotonta. Ainakaan länsimaiden kansalainen ei voi olla valtioton, maaton. Täällä jokainen vastasyntynyt saa syntymätodistuksen, kirjataan väestökirjanpitoon, ja on olemassa virallisesti. Kansalaisuudesta voidaan myös vapauttaa sellaisissa tapauksissa kun henkilöllä on myös jonkun toisen maan kansalaisuus.

Yleisin tapa luokitella ensimmäisen sukupolven maahanmuuttajat on käyttää maahanmuuton syytä tai ensimmäisen oleskeluluvan tyyppiä luokittelun perusteena. Näin heidät voidaan jakaa työperäisiin, pakolaistaustaisiin (pakolainen, humanitaarinen tai toissijainen suojelu), perhesiteen perusteella oleskeluluvan saaneisiin, opiskelijoihin ja paluumuuttajiin (esim. inkeriläiset). Kun henkilö on asunut Suomessa keskeytyksettä neljä vuotta (A-oleskelulupa), hän voi anoa pysyvää oleskelulupaa (P-lupa). Ulkomaalaistaustainen saa näin oleskelulupakortin, mistä ilmenee hänen oleskelulupansa tyyppi.

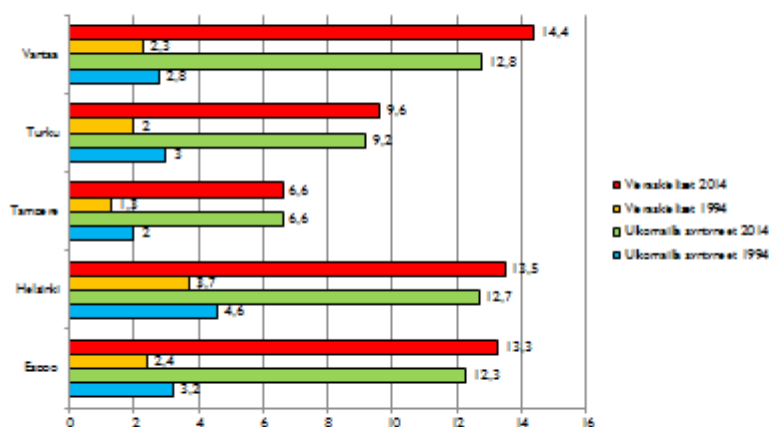
Suomen maahanmuuttajat

Ulkomaalais- tai maahanmuuttajataustaisia on koko Suomen väestöstä noin 6 %, mutta koska heistä suurin osa asuu pääkaupunkiseudulla, on heidän väestöosuutensa siellä 13-14 % (2014, Kuviot 1-2). Ruotsissa maahanmuuttajataustaisia on väestöstä jo 20 % kun Norjassa ja Tanskassa heitä on yli 10 % väestöstä. Suomii pitää perää pohjoismaissa väestön monikulttuuristumisessa. Suurin maahanmuuttajaryhmämme on venäläistaustaiset maantieteellisen sijaintimme vuoksi. Heitä seuraavat ryhmät ovat virolaiset ja ruotsalaiset. Tuoreen Tilastokeskuksen ja Terveystieteiden tutkimuskeskuksen tekemän väestötutkimuksen Ulkomaalaista syntyperää olevien työ ja hyvinvointitutkimuksen mukaan (UTH 2014) 54 % ulkomaalaistaustaisista on tullut maahan perhesiistä eli useimmiten avioliiton vuoksi. Joka viides oli muuttanut maahan työn vuoksi ja noin 10 % opiskelun vuoksi tai pakotettuna muuttamaan pakolaisena. Kolmasosa näistä ulkomaalaistaustaisia oli saanut Suomen kansalaisuuden. Ulkomaalaistaustaisen väestön ikärakenne poikkeaa kantasuomalaisista: heissä on enemmän lapsia ja työikäisiä kuin kantaväestössä. Somalinkielisessä väestössä yli 35 % on lapsia alle 14-vuotiaita 2014 (vrt kantaväestön noin 15 %).

Kuvio 1. Ulkomaalaistaustaiset Suomessa 1990-2013



Kuvio 2. Ulkomailla syntynyt ja vieraskielinen väestö suurissa kaupungeissa 1994 ja 2014, % (Tilastokeskus)



Koti Suomessa

Muualla maailmalla puhutaan maahanmuuttajaväestön integraatiosta kun meillä keksittiin kotoutumisen sana joka kuvaa muuttajan omaa kotoutumisen prosessia Suomessa. Kotouttamistoimet taas viittaavat valtion ja kuntien toimiin helpottaa ja edesauttaa maahan muuttajan kotoutumista, aloilleen asettautumista, elämistä Suomessa. Viranomaiset tarjoavat toimenpiteitä ja palveluja kotouttamiselle. Kotouttamisen edistämisen lain (2011) tavoite on tukea kaikkien maahanmuuttajien osallisuutta yhteiskunnassa eli osallistumista ja kuulumisen tunnetta suomalaiseen yhteiskuntaan. Maassa olon alkuvaiheessa korostuu viranomaisten neuvonta ja ohjaus, kotoutujan kansalaistaitojen opettelu ja niissä ohjaaminen. Tärkeää on että viranomaiset työ-, sosiaali-, terveys- ja opetuspalveluissa tekevät yhdessä maahanmuuttajan kanssa selkeän ja johdonmukaisen kokonaisuuden palveluista joita muuttaja tarvitsee ajankohtaisesti. Koko perheen tilanne on tärkeää huomioida, palvelukokonaisuutta pitää yhdessä arvioida säännöllisesti ja päivittää vastaamaan kunkin ajankohdan asiakkaan tarpeisiin. Laki myös täsmentää eri viranomaistahojen työnjakoa kotouttamistyössä yhteiskuntaelämän eri tasoilla. Osalliset ovat kunnat, TE-toimistot, ELY-keskukset ja AVI:t. Ministeriöiden välinen työnjako ja yhteistyön koordinaatio on myös määritetty.

Kotoutumiseen vaikuttavat maahan muuttajan omat asenteet (akkulturaatioasenne) ja toiminta kotoutumisen edistymisessä. Kotoutumiseen tulee olla motivaatiota, sinnikkyyttä ja kärsivällisyyttä. Jos esim. perheen äiti tai isä unelmoi uuden elämän aloittamisesta jossain muualla kuin Suomessa tai he unelmoivat paluusta lähtömaahan kun sen olot paranevat, niin heidän kotoutumisasenteensa voi olla heikko eikä se kannusta lapsiakaan kotoutumaan. Kuitenkin lapset ovat luultavammin enemmän tekemisessä muiden kantasuomalaisten ja muunmaalaisten kanssa naapurustossaan, koulussa ja kaveripiirissä, jolloin he voivat olla hyvinkin motivoituneita elämään tässä yhteiskunnassa. Tällöin vanhempien ja lasten kotoutumisen asenteet voivat olla ristiriidassa. Lapsille elämä on ehkä useammin tässä ja nyt kaikkine kokemuksineen, kun aikuiset voivat ehkä helpommin elää sitku-elämää eli elämä alkaa

sitten kun muutamme maahan X, tai kun palaamme entiseen kotimaahan. Kun vuodet kuluvat ja lapset perustavat omia perheitään tänne Suomeen, voi vanhempienkin ajatukset ja suunnitelmat muuttua ja elämä ankkuroitua tänne missä lapset ja lapsenlapset elävät.

Uuteen kotimaahan sopeutuminen ja elämän järjestäminen sujuvaksi ei ole helppo prosessi, sillä aikuiset joutuvat opettelemaan uusia toimintatapoja miten toimia eri viranomaisten kanssa, miten asunto-, ruoka- ja kouluasiat järjestetään uudessa kotimaassa jne. Tämän tekee haastavaksi se että pakolaismaista tulleilla ei monesti ole kielitaitoa (englanti, suomi) toimia täällä. Sosiaalisen toimintakyvyn ensimmäinen edellytys onkin kielen oppiminen jotta pystyy toimimaan ja määräämään omista asioistaan Suomessa. Kielen oppiminen vie aikaa, mitä vanhemmasta maahanmuuttajasta on kyse ja mitä vähemmän on kouluja käynyt lähtömaassaan. Puhutaan akkulturaatiostressistä eli uuteen asuinmaahan sopeutumisen aiheuttamasta stressistä, kun omat voimavarat ja kyvyt eivät usein riitä esim. juuri kielitaidottomuuden takia ja sen takia että entisen kotimaan julkiset palvelut ovat olleet kehittymättömiä jolloin asioiminen viranomaistahojen kanssa on uutta. Osassa lähtömaita julkiset palvelurakenteet on sodassa tuhottu.

Yhteenvedon voidaan sanoa että kotoutumiseen vaikuttaa maahan tulon syy (pakotettu, vapaaehtoinen), muuttajan ikä, sukupuoli sekä koulutus lähtömaassa, perheen elinolot (asunto, saniteetti, ravinto, työllisyys- ja koulutusmahdollisuudet) ja sosiaaliset tukiverkostot. Tulomaassa kotoutumiseen vaikuttavat mm. ajankohta (taloudellinen tilanne, maahanmuuttajaväestön määrä), maahanmuuttopolitiikka, kotoutumisen mahdollisuudet (asunto, työtilanne), kotouttamista edistävät toimet ja julkisten palveluiden kyky vastata muuttajien tarpeisiin. Syrjinnän kaikinainen kieltäminen ja sen voimallinen torjunta on tärkeää, ettei rasismi aiheuta muuttajalle jatkuvaa jopa kasautuvaa stressiä. Rasismin aiheuttama kasautuva stressi heikentää ihmisen toimintakykyä, terveyttä ja hyvinvointia, ja loukkaa syvästi ihmisen minäkuva. Rasistinen kohtelu terveystalveissa voi vaarantaa terveyden, koulutuksessa heikentää ja vääristää työllistymismahdollisuuksia. Rasistinen väkivalta julkisilla paikoilla voi uhata henkeä, lisätä turvattomuutta ja vähentää luottamusta elinympäristöön.

Hyvinvoinnin osa-alueita ovat riittävän hyvät elinolot, riittävästi hyviä ihmissuhteita ja henkilökohtaiset voimavarat (terveys) ja kokemus kuulumisesta johonkin (Having, loving, being-tekijät Erik Allardtin mukaan), joita voidaan pitää myös onnistuneen kotoutumisen osoittimina. Kotoutumisen voidaan ajatella onnistuneen aikuisella kun hänellä on riittävät elinolot (asunto, toimeentulo, kielitaito toimia), läheiset tärkeät ihmiset voivat hyvin ja heidän kanssa on mahdollisuus olla yhteydessä, muuttaja kokee voivansa hyvin, on saanut tarvitsemiaan palveluita ja hoitoa oikeaan aikaan, hän osallistuu yhteiskunnan toimintaan (kielikurssille, työhön, järjestötoimintaan tmv.), kokee olonsa turvalliseksi eikä ole kohdannut juurikaan fyysisesti tai henkisesti vahingoittavaa rasismia. Jos hänellä on lapsia, hän myös kokee että lapsilla on hyvä elämä täällä ja hyvät elämän mahdollisuudet täällä tulevaisuudessa. Hyvin kotoutuneella aikuisella on riittävät kansalaistaidot toimia Suomessa. Hän on myös onnistunut ja kyennyt luomaan sekä ylläpitämään riittävän sosiaalisen tukiverkoston täällä tai teknisillä apuvälineillä ympäri maailmaa läheisiinsä.

Kotoutumisen epäonnistumisen osoittimina voidaan pitää sitä että aikuisen elinolot ovat huonot (perusturvan varassa eläminen, ei asuntoa, ei kielitaitoa) eikä hänellä ole läheisiä ympärillään eikä hän koe kuuluvansa Suomeen. Hän voi monilla elämänsä alueilla huonosti, käyttää enemmän kuin ennen päihteitä, ei ole saanut tarvitsemiaan palveluita, hänellä on paljon hoitamattomia terveysongelmia tai niitä on tullut lisää, hän eristyy omaan etniseen yhteisöön tai kotiinsa, eikä osaa toimia tässä yhteiskunnassa. Ympäristön rasistinen väkivalta on voinut myötävaikuttaa eristytymiseen sekä epäluottamukseen

kanssaihmissiä kohtaan. Tällaisen aikuisen vanhemmuuden voimavaratkin voivat olla varsin heikot, jolloin lapset voivat ottaa vastuulleen aikuisten tehtäviä tai reagoivat niin, että lastensuojelua tarvitaan lapsen suojelemiseksi.

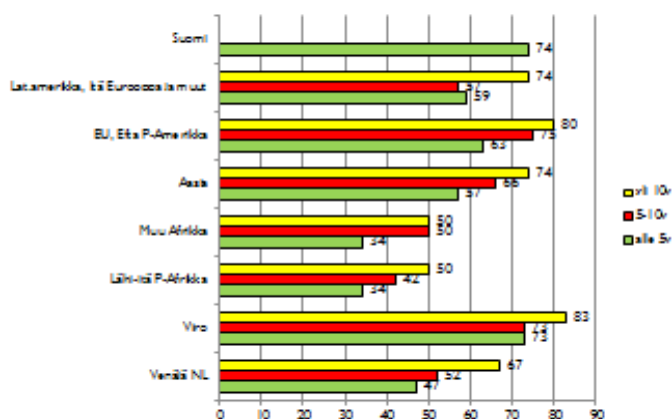
Työ- ja elinkeinoministeriö seuraa maahanmuuttajien kotoutumisen toimivuutta säännöllisesti maahanmuuttajien elinoloja kuvaavilla indikaattoreilla, maahanmuuttajille suunnatulla kyselyllä sekä kuntien palvelukyselyllä. Näistä kootaan kokonaiskatsaus kotoutumisen tilan arvioimiseksi joka neljäs vuosi (viimeisin 2013).

Tutkimustuloksia

Elinolot - having

Uusimmassa Ulkomaalaistaustaisten työ ja hyvinvointitutkimuksessa (UTH 2015 Tilastokeskus ja THL) ilmenee että ulkomaalaistaustaisilla on enemmän korkeakoulututkintoja kuin kantasuomalaisilla (40 % vs, 23 %), mikä heijastanee sitä että EU- ja Efta-maista sekä Yhdysvalloista tulleista 58 %:lla on korkeakoulututkinto. Itse asiassa kaikilla ulkomaalaistaustaisilla on enemmän korkeakoulututkintoja kuin kantasuomalaisilla lukuun ottamatta virolaistaustaisia. Koulutukselliset hyvinvoinnin voimavarat ovat siis periaatteessa oikein hyvät kotoutumiselle. Virolaisilla oli korkeampi työllisyysaste kuin kantasuomalaisilla (76 % vs. 73 %). Heikoin työllisyysaste oli Lähi-idästä ja Pohjois-Afrikasta sekä muusta Afrikasta tulleilla (46-48 %). Heillä oli täten myös korkein työttömyysaste. Työllisyys kuitenkin on parantunut kaikissa ryhmissä mitä kauemmin henkilö on asunut Suomessa (Kuvio 3). Oman suomen/ruotsin kielen taitonsa vastanneista 9-48 % arvioi aloittelijan tasoiseksi. Virolaiset ja venäläiset arvioivat oman suomen/ruotsin taitonsa edistys- tai äidinkielen tasoiseksi. Aasialaistaustaisista melkein puolet kokivat kotimaisten kielten taitonsa olevan aloittelijan tasoa. Pienistä tuloista kertoo se että Lähi-idästä ja Pohjois-Afrikasta sekä muusta Afrikasta tulleilla on eniten vaikeuksia ruuan ostamisessa rahapulan vuoksi (24-26 % vs. 15 % kantasuomalaisista).

Kuvio 3. Työikäisten ulkomaalaistaustaisten työllisyysaste syntymämaan ja asumisajan mukaan 2014 % (UTH 2014)



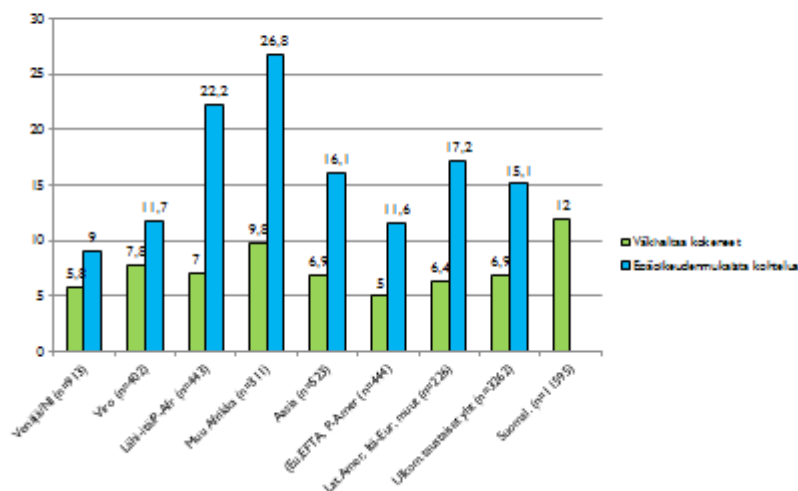
Yksilölliset voimavarat - being

Elämän voimavaroja verottaa lähtömaassa koetut traumat, joita on paljon pakolaistaustaisilla. Trauma on hyvin vakava kokemus, sillä se uhkaa kokijan henkeä ja elämää, mistä syystä se voi aiheuttaa pitkäaikaista psyykkistä kuormitusta sekä heikentää kokijan toimintakykyä. Psykiatrinen apua auttaa, jos sitä on saatavilla ja sitä osataan ja kyetään hakemaan uudessa kotimaassa. Enemmistöllä 79 %:lla pakolaistaustaisilla aikuisilla miehillä oli jokin traumaattinen elämäkokemus menneisyydessään lähtömaassa: yleensä se oli toisen/toisten väkivaltaisen kuoleman tai pahoinpitelyn näkeminen, sotaan osallistuminen, vakavan fyysisen väkivallan kohteeksi itse joutuminen. Joka neljästä miestä oli kidutettu tai hänet oli vangittu. Naisista 66 % oli jokin traumaattinen kokemus menneisyydessä. Yleisin traumaattinen tapahtuma oli samoin kuin miehillä toisen/toisten väkivaltaisen kuoleman tai pahoinpitelyn näkeminen, sotaoloissa eläminen ja seksuaalisen väkivallan kohteeksi joutuminen.

Hoitamattomat traumat näkyvät uudessa kotimaassa mm. lääkärin toteamina mielenterveysoireina, joita ilmoitti useammin Lähi-idästä ja Pohjois-Afrikasta Suomeen muuttaneet (19 % vs. 11 % kantasuomalaiset). Heillä oli myös eniten lääkärin diagnosoimaa masennusta ja lääkitystä siihen.

Suomi on varsin väkivaltainen maa, sillä täällä tehdään henkirikoksia ja pahoinpitelyitä enemmän kuin muissa Pohjoismaissa mutta ei yhtä paljon kuin Venäjällä. Väkivaltakokemukset Suomessa voivat heikentää mielenterveyttä, vähentää osallistumista yhteiskuntaan, ja estää kotoutumasta. Ulkomaalaistaustaiset eivät kuitenkaan kertoneet väkivaltakokemuksistaan merkittävässä määrin sillä eniten väkivaltaa tai sen uhkaa olivat kokeneet kantasuomalaiset (12 %) (Kuvio 4). Eniten epäoikeudenmukaista kohtelua (rasismia) olivat kokeneet muusta Afrikasta Suomeen muuttaneet (27 %), mikä on rasistista henkistä tai fyysistä väkivaltaa tai sen uhkaa. Muusta Afrikasta tulleet erottuvat eniten ulkonäkönsä perusteella muusta väestöstä. Noin joka viides Lähi-idästä ja Pohjois-Afrikasta tulleet olivat myös kokeneet ulkoisen erilaisuutensa vuoksi epäoikeudenmukaista kohtelua. Eniten syrjivää kohtelua ulkomaalaistaustaiset olivat kokeneet TE-toimistossa (13 %) ja terveyspalveluissa (12 %) ja eniten sitä olivat kokeneet jälleen Lähi-idästä ja Pohjois-Afrikasta tulleet (18 %).

Kuvio 4. Väkivaltaa ja syrjintää Suomessa kokeneet taustamaan ja sukupuolen mukaan 2014, % (Castaneda ym 2015)



Elämänlaatunsa kuitenkin koki Suomessa hyväksi suurin osa ulkomaalaistaustaisia (74 % vs. 78 % kantasuomalaiset). Yleensä naiset kokevat elämänsä useammin hyväksi kuin miehet. Vähiten elämänlaatunsa koki hyväksi jälleen Lähi-idästä ja Pohjois-Afrikasta tulleet (58 %). Onnelliseksi itsensä koki noin puolet kantasuomalaisista viimeisen neljän viikon aikana kyselyn hetkestä, kun ulkomaalaistaustaiset pääsääntöisesti enemmistö koki itsensä onnelliseksi. Lähellä suomalaisten onnellisuuden yleisyyttä olivat Lähi-idästä ja Pohjois-Afrikasta tulleilla. Riittävän hyvistä ja tukevista koetuista ihmissuhteista ei tässä ole tietoa.

Lopuksi

UTH 2014 tutkimuksen mukaan voisimme päätellä että ulkomaalaistaustaisten elinolot ovat varsin hyvät koulutus- ja työllisyysasteen mukaan. Suurin osa tutkittavista oli tullut maahan perhesyistä, joka kolmannella oli Suomen kansalaisuus. Useilla hyvinvoinnin indikaattoreilla ulkomaalaistaustaisilla menee hyvin Suomessa. Ainoa poikkeus on pakolaistaustaiset. Nimittäin pakolaistaustaisilla Lähi-idästä ja muusta Afrikasta tulleilla traumakokemukset olivat hyvin yleisiä lähtömaassa, mikä näkyi lääkärin toteamina mielenterveysongelmina, masennuksena ja lääkityksensä. Traumot yhdessä syrjintäkokemusten kanssa saattoivat heikentää pakolaistaustaisten henkilökohtaista terveyttä. Tämä näkyi loogisesti alhaisempana koettuna elämänlaatuna ja onnellisuuden yleisyydessä Lähi-idästä ja muusta Afrikasta tulleilla.

Hämmentävän poikkeuksen muodosti myös kantasuomalaiset, sillä he kokivat eniten väkivaltaa ja sen uhkaa elämässään verrattuna ulkomaalaistaustaisiin. Kantasuomalaiset olivat myös ulkomaalaistaustaisia harvemmin onnellisia elämässään ja heidän elämänlaatunsa ei ollut merkittävästi korkeampaa kuin muissa ryhmissä. Näyttäisikin siltä että kantasuomalaisten hyvinvointi on joillain ulottuvuuksilla heikompi kuin ulkomaalaistaustaisten, vaikka heillä ei ole maahan sopeutumisen rankkaa elämänprosessia, heillä on kielitaitoa ja kansalaistaitoja toimia kotimaassaan sekä rauhan olot.

Lähteet

Castaneda A, Larja L, Nieminen T, Jokela S, Suvisaari J, Rask S, Koponen, P & Koskinen S. (2015). Ulkomaalaistaustaisten psyykinen hyvinvointi, turvallisuus ja osallisuus. Ulkomaista syntyperää olevien työ ja hyvinvointi -tutkimus 2014 (UTH). Työpaperi 18/2015. Helsinki: Terveyden ja hyvinvoinnin laitos.

Ulkomaista syntyperää olevien työ ja hyvinvointi Suomessa 2014

https://tilastokeskus.fi/ajk/julkistamiskalenteri/kuvailusivu_fi.html?ID=16163